

Den Tredje Vägens Skogsdebatt

Sten B. Nilsson

Skogsdebatten rasar vidare. Den intensiva debatten förs i fackpressen, och tidningarnas debatt- och ledarsidor. Men skogen har också omfamnats på kultursidorna och i understreckare. Detta influerar radio-och TV att reflektera debatten i olika program. Debatten har nyligen fått nytt bränsle genom den grävande artikelserie som utförts av [Lisa Röstlund m.fl. i DN](#). Miljörörelser har från sin sida tillfört torrt fnöske på debattbrasan genom att producera ett par filmer med vid distribution. Skyttegravskriget är fulländat.

Vad handlar debatten om?

Förenklat så finns det två läger i debatten det ena lägret hävdar att *maximalt brukande och nyttjande av skogen* leder till saligheten. Det andra lägret hävdar att *minimalt brukande och nyttjande* är den rätta vägen. Sedan finns det olika schatteringar av detta. Resultatet är en mycket hård polarisering av debatten.

Tonläget är extremt högt i debatten och därmed blir striden om skogen oförsonlig. Filterbubblorna – få likasinnade umgås för mycket på nätet – är en av anledningarna till polariseringen. I dess släptåg följer en flockmentalitet som styr debatten. Men det är också en fråga om kulturkrockar mellan en konventionell näring som vill fortsätta att göra det man är bäst på och den del av samhället som anser att omvårdnaden av vår natur är av högsta prioritet. Åsikten är viktigare än insikten i dagens debatt.

Debatten är intellektuellt fattig

Det som tycks förbigå kontrahenterna är att skogsnäringen och skogsbruket är mitt inne i kanske den mest omfattande transformation näringen någonsin genomgått.

Den traditionella papperstillverkningen är på väg att försvinna och ersätts med produkter med lägre förädlingsvärden, hoppet står till förpackningsmaterial och sågade trävaror, vi har en stark utveckling mot nya bioprodukter men de som är riktigt lönsamma tar tid att utveckla och mycket kraft måste läggas på marknadsutveckling, lönsamheten i skogsbruket har sjunkit i reala priser sedan 1950-talet och har nått en kritisk nivå, landsbygdsutvecklingen haltar och ojämlikheterna mellan stad och land växer och missnöjet på landsbygden eskalerar, forskarsamhället ser en omstöpning av den svenska skogsbruksmodellen som oundviklig, vi befinner oss mitt i en klimatkris och SMHI rapporterar att Sverige, sedan slutet av 1800-talet, värmts upp dubbelt så snabbt som övriga jordklotet i genomsnitt, världen anser att den minskande biologiska mångfalden är i ett kristillstånd och hotar mänsklighetens framtid, EU:s politik driver indirekt förutsättningarna för svensk skogspolitik mer och mer, världens investerare med Blackrock i spetsen agerar med utgångspunkten att [hållbarhet är framtiden](#), samhällsförhållanden förändras i rasande takt och [Anders Hansen](#) anser att digitaliseringen har förändrat hela vårt beteende under de senaste 10 åren, det finns en snabbt ökande medvetenhet hos slutkonsumenterna av skogsprodukter om skogens roll för en hållbar samhällsutveckling, ekonomerna har upptäckt en stark koppling mellan ekonomisk välfärd och en hållbar natur, skogens sociala värden får en alltmer framträdande roll, samhället transformeras från *share holder* till *stake holder ekonomi*, riskanalyser har växt fram som oundvikliga instrument för framtiden, insikten av vårt [andliga behov av naturen](#) och de moraliska frågorna ter sig allt starkare. De flesta av

dessa aspekter måste hanteras nu och inte imorgon. Detta är ett snapshot av verkligheten.

[Björn Wiman](#) skriver och sammanfattar att skogen griper in överallt i samhällslivet, i [storpolitiken](#), i kulturen, i välfärden, i människans rätt till natur. Skogen är ett samhällsområde.

[Markku Rummukainen](#) har nyligen skrivit en klok forskningsrapport om skogen och klimatet och visar på hur orimlig en debatt om att avverka *mer* eller *mindre* är i klimatdebatten. Det krävs en helt annan helhetssyn när man diskuterar vad som är skogens klimatnytta. Således har båda sidorna i dagens debatt fel.

Det är denna verklighet som debatten bör handla om. Hur skall vi positionera skogsnäring och skogsbruk för att den skall kunna utvecklas hållbart? Här har skogsnäringen mycket kvar att lära och miljökritikerna saknar svaren på denna större verklighet. Det gäller att finna synergier och kompromisser mellan olika strategier i denna helhet. För detta krävs större visioner, kunskapslyft och nydanande samverkan.

Skallet efter politiker

De stridande sidorna, ledare i media, forskarvärlden och andra intressenter ropar alla att politikerna måste sätta ned foten och sätta prioriteter för vad vi skall göra med skogen. Aktörerna har en övertro på att politikerna kan lösa konflikterna. Det är också ett bekvämlighetstänkande från aktörerna – låt någon annan lösa våra problem. Jag tror att detta är fel väg.

Problemområdet är stort och växer dag för dag liksom komplexiteten. Det är för mycket begärt att politikerna skall behärska detta. Detta syns i dagens politiska hantering av skogen. Man är mer intresserad av att göra politiska poängar än att förstå hur världen fungerar. Det är faktiskt lika stor polarisering mellan de politiska partierna om skogsfrågorna som det är mellan skogens aktörer. Positionerna spänner från ohämmad nyliberalism till ortodox *conservation biology*. När de tillfrågas om hur de kan 'göra politik' under dessa förhållanden får man till svar 'det gäller att få växande gehör för vår åsikt och därmed vinna majoritet'. Det är således inte frågan om att hitta en gemensam lösning som är det centrala. Man klarar således inte av att, vad som är politikens huvuduppgift, väga olika intressen mot varandra. I dagens politiska situation är risken stor att resultatet skulle bli än värre med en ren politisk lösning än vad vi har idag.

Det är vi i näringen som måste ta hand om den situation vi själva försatt oss i. Det är inte de tekno-ekonomiska-och naturvetenskapliga faktorerna som avgör om vi skall lyckas möta en oviss och komplex framtid utan det är en inre omprövning och omställning av våra världsbilder, våra värderingar, tankesätt och övertygelser.

Det bästa vi kan förvänta oss av politiken är vad man ofta hör från regeringen 'om skogsnäringen samlar sig för en väg framåt då kommer regeringen att hjälpa till'.

Kanada

Jag skall ta ett exempel från Kanada. I början av 1980-talet var jag anställd av skogsministern för att ta fram underlaget för en ny strategi och politik för skogsnäringen. När jag lämnade fanns ett utkast på strategi på bordet och en lista på konflikter som måste lösas mellan industrin och regeringarna å ena sidan och miljörörelsen å andra sidan.

Jag kom tillbaka på 2010-talet, nu anställd av motsvarigheten till svenska Skogsindustrierna, med uppgift att få igång en process att transformera skogsnäringen mot en bioekonomi. Och inte minst att försöka lösa upp konflikterna mellan industri och miljörörelsen. Problemen var de samma som när jag lämnat cirka 30 år tidigare. Båda sidor insåg nu att det 30-iga kriget hade medfört att båda sidor enbart förlorat kraftfullt och ingen hade vunnit något.

Vi inledde en dialog med de cirka tio största miljörörelserna och fick en samsyn om att det fanns inte bara skillnader utan också samstämmighet om en rad frågor och vi borde utgå ifrån de senare. Med denna samsyn bestämdes att ett organiserat samtal skulle fortsätta. Vi anställde oberoende samtalsledare från Harvard University i USA och vi insåg snabbt, om vi skulle lyckas, att vi inte skulle ha med politiker eller representanter från regeringarna i samtalet. De skulle komma in först när vi hade eventuellt resultat. En intensiv process resulterade i den så kallade *Boreal Agreement (BA)* som i stort innebar att industrin avstod att avverka på 35% av sina avverkningsrättigheter för att skydda skogsrenens habitat. Miljörörelsen avstod från att driva kampanjen *'Don't buy Canadian'* av skogsindustriprodukter. Först då kontaktades politiker och regeringar, som då stödde resultaten. Arbetet med BA fortsatte sedan under ca sex år med andra överenskommelser tills en av industrierna dumt nog tog en av miljörörelserna till rätten och BA upplöstes. Men BA var trots detta en framgång som berodde på att processen drevs av näringen, en dynamisk och prestigelös chef för lobbyorganisationen, inga politiker var med i processen och processen leddes av oberoende samtalsledare.

Detta kan göras i Sverige också

Den tredje vägen

[Gunnar Wetterberg](#) skriver i DN 'vad skogen och människorna behöver är ett skogsbruk där både naturen och produktionen får rum. En 'tredje ståndpunkt'. Är det möjligt med en tredje väg? Jag tycker att man kanske kan se en ljusning i fjärran.

Skogsindustrierna släppte sin vitbok om '[Skogens biologiska mångfald](#)', mars 11. För det första så har man inte använt sig av lobbyister eller egen personal utan oberoende forskare för att skriva rapporten. Det är en vettig rapport (man kan alltid diskutera valt systemperspektiv och inte glömma att det förblir en partsinlaga) och visar på att det inte är så nattsvart med den biologiska mångfalden i den svenska skogen som framförs i debatten. VD för Skogsindustrierna, Viveka Beckeman, framförde både i inledning och avslutning av presentationen att hon hoppas att rapporten kan bidra att överbygga polariseringen i debatten och *sträckte ut handen för en fortsatt dialog*. Mars 16 publicerade Beckeman och hennes styrelseordförande en artikel i [Altinget](#) och skrev att man nu sätter högre mål för hänsyn till den biologiska mångfalden och naturhänsynen i den brukade skogen. Samma dag skriver Skogsdirektören i Skogsindustrin på Twitter att detta inte utesluter att ytterligare skogar behöver avsättas och skyddas. Kanske var den intressantaste delen av presentationen när Skogsindustrins egna utredare diskuterade en åtgärdslista som skogsbruket måste anamma. Mer om detta senare.

Hela Gunnar Wetterberg:s artikel andas en helt ny insikt i jämförelse med hans tidigare publika framträdanden om skogen. [Stefan Edman](#) skriver också i DN men inte om tredje åsikten utan om att det är hög tid för en ny filosofi om skogen, vilket jag tolkar som samma färdriktning. Båda befrämjar ett koncept med både hållbart nyttjande och hållbar natur.

Helt nyligen presenterade [SCA](#) ett nytt initiativ om förstärkt värnande av skogens mångfald. Man har identifierat 203 rödlistade arter på sina marker som påverkas negativt av skogsbruk med normal naturhänsyn och kommer att vidta åtgärder.

Ledarskribenten i [Land Skogsbruk](#), Pär Fornling, har den senaste tiden haft ett antal ledare som sticker ut, 'vi har faktiskt en stark äganderätt och det är inte rimligt att de frågorna överskuggar så mycket annat'. Han ifrågasätter dagens 'dubbla schizofrena mål i skogspolitiken'. Han tänker sig i stället 'en portalparagraf om hållbart skogsbruk och under den formas mål om produktion, klimat, kulturhistoria, sociala värden och mångfald'. Fornling skriver vidare 'det var förmodligen ett misstag att redan vid EU-inträdet driva linjen att skogen till varje pris skall hållas utanför unionen.

Beröringsskräcken med EU har gått för långt'. Dessa skrivningar kan ses som klara pekpinnar till hanteringen av några stora policyfrågor inom Fornlings egen rörelse.

Allt av ovanstående hade inte varit möjligt för sex månader sedan.

Jag ser således en rörelse mot 'krig upphör' i den ena skyttegraven. När jag vänder mig till den andra skyttegraven och frågar om man tänker ta den utsträckta handen får jag till svar 'Vi har försökt så många gånger och det är meningslöst'. Mitt svar är 'försök igen'.

Det är faktiskt så att det var näringen i samband med 1993 års skogspolitik som tog initiativet för utvecklingen av ett förnyat skogsbruk mot hållbarhet. Så varför skulle man inte kunna göra det igen? Det rör näringens hållbara överlevnad och en hållbar natur.

Vägen framåt

Anta den utsträckta handen från Skogsindustrierna. Anlita oberoende samtalsledare. Testa om handen är värd ett rejält handslag. Utgå från listan från Skogsindustrins egna utredare om vad skogsbruket måste göra kompletterad med den kravlista som den välrenommerade skogekologen professor emeritus Lena Gustafsson presenterade på [Artdatabankens Årskonferens](#) för några dagar sedan. Är detta framgångsrikt kan man bygga vidare på kravlistan. Här är listan:

1. Inför ett landskapsperspektiv med varierat skogsbruk med mer blandskog, höjda slutavverkningsåldrar och begränsad storlek på trakthyggen
2. Skapa mer variation i skogslandskapet genom att föra in fler kategorier i den svenska skogsbruksmodellen: hyggesfritt, extensivt, varierat och intensivt skogsbruk.
3. Större fokus på ekosystemfunktioner, de vanliga arterna i skogsbruket, multifunktionalitet och resiliens
4. Mer självföryngring
5. Minskade körskador
6. Skogsbruket måste leva upp till de regler och riktlinjer man förbundit sig (olika målbilder, FSC, etc.)
7. Skogsbruket måste präglas av en helhetssyn

Detta är en bra början på något nytt.